

تاثیر ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره بر عملکرد پایداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حمیدرضا بزرگی^۱

مریم امامی میبدی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۸ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۶/۲۴

چکیده

نقش محوری عملکرد پایداری در دنیای امروز بر هیچ کس پوشیده نیست، یکی از مهمترین ضروریات هر سازمان فراهم کردن منابع مالی مورد نیاز برای پایداری و بقا و تداوم فعالیت است. لذا، بحث پایداری به عنوان یک موضوع جدید و تاثیرگذار امروزه توجه پژوهشگران را به خود جلب نموده است و همواره به عنوان یکی از مهم‌ترین و بحث برانگیزترین مباحث در پژوهش‌های مدیریتی است. ویژگی‌های هیئت مدیره، شاخصی مهم برای اندازه‌گیری ساختار مالکیت محسوب می‌شود و از اهمیت فراوانی در تحلیل مسئولیت اجتماعی و عملکرد غیرمالی برخوردار است. از این رو هدف این پژوهش بررسی تاثیر ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره بر عملکرد پایداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در راستای هدف پژوهش، با استفاده از روش حذف سامانمند، نمونه‌ای متشکل از ۱۰۳ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۵ لغایت ۱۳۹۹ انتخاب گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیون لاجیت استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین مالکیت خانوادگی و عملکرد پایداری شرکت رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین استقلال هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. سایر نتایج نشان داد که بین تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، اندازه هیئت مدیره و دوگانگی مدیرعامل با عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

واژگان کلیدی

ساختار مالکیت، ویژگی‌های هیئت مدیره، عملکرد پایداری.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، واحد شاهین شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهین شهر، ایران.

hbozorgy55@gmail.com

^۲ استادیار، گروه حسابداری، واحد شاهین شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهین شهر، ایران.

m.emami@shaiau.ac.ir

۱. مقدمه

عملکرد پایداری، امروزه مسئله‌ای اساسی برای بسیاری از شرکت‌ها و صنایع مهم محسوب می‌شود و هرچند این عامل با ماهیت متغیر و پویای محیط‌های رقابتی امروزی در تناقض به نظر می‌رسد؛ اما سازمان‌ها با وجود تغییرات مستمر، چالش رقابت دائمی و تلاطم همیشگی پیشروی آنها، راهی جز قرار گرفتن در مسیر توسعه ندارند. رسیدن به این سطح از توسعه به واسطه دستیابی به عملکرد پایداری در شرکت امکان‌پذیر است (بورلاکیس و همکاران^۱، ۲۰۱۴). ارتقاء پایداری یکی از مهمترین اهدافی است که سازمان‌ها در پی آن هستند چرا که ارتقاء بهره‌وری را در جامعه فراهم ساخته و باعث ارتقاء اقتصاد ملی و همین‌طور ارتقاء کیفیت خدمات و تولید سازمان خواهد شد؛ بنابراین در دنیایی پرچالش کنونی، سازمان‌ها به منظور رقابت در صحنه جهانی و سازگاری با ماهیت در حال تغییر شغل و ارضای نیازها و انتظارات مشتریان در تلاشند تا کارکنانی را به کار گیرند که فراتر از وظیفه و نقش تعیین شده در شرح شغلشان عمل کنند، زیرا اعتقاد بر این است که این رفتارهای فراتر از نقش در ارزشیابی پایداری انعکاس پیدا می‌کند و مشارکت کارکنان در برنامه‌ها را تحت تاثیر قرار خواهد داد (انور و همکاران^۲، ۲۰۲۰).

مدیران می‌توانند به طور استراتژیک از افشای مسئولیت اجتماعی و پایداری شرکت برای پنهان کردن رفتار فرصت طلبانه خود استفاده کنند (چو و همکاران^۳، ۲۰۱۳). بر این اساس لازم است که سازوکاری نظارتی مانند هیئت مدیره و ساختار مالکیت، برای بهبود وضعیت افشای مسئولیت اجتماعی وارد عمل شود. در واقع انتظار می‌رود که هیئت مدیره و مالکان شرکت، بر گزارش‌های مالی و غیرمالی نظارت کند و عدم تقارن اطلاعات بین مدیریت و ذی‌نفعان را تا حداقل ممکن کاهش دهد (کارمنو و وافیاس^۴، ۲۰۰۵). وجود ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره اثربخش، می‌تواند بر سطح افشای مالی و غیرمالی از جمله افشای کیفیت عملکرد پایداری تأثیر گذار باشد. لذا در این پژوهش به بررسی تاثیر ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره بر عملکرد پایداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می‌شود.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

درکانون رابطه قراردادی بین شرکت و ذینفعان، توجه به آینده قرار دارد و آینده هم از طریق پایداری مشهود خواهد شد. پایداری، مفهومی است که هم در مباحث جهانی‌سازی و هم در مباحث عملکرد شرکت مطرح است، پایداری موضوع بحث برانگیزی است که تعاریف متعددی برای آن بیان شده است (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۵). پایداری شرکت که اخیراً توجه زیادی را به خود جلب کرده یک بخش مهم در حال رشد می‌باشد و از آن به عنوان مسئولیت-پذیری در مقابل آثار عملکردش بر محیط پیرامون تعبیر شده و سبب توسعه سازمان می‌شود. مطالعات پیشین در مورد پایداری سازمانی این‌طور استدلال کرده است که سازمان‌هایی که قادر به پیگیری و اجرای پایداری هستند بقای بلندمدت خود را افزایش می‌دهند، همچنین عملکرد برتر و منافع اقتصادی را نیز به ارمغان می‌آورند. گزارش برانتلند^۵ توسعه پایدار را به عنوان توسعه‌ای می‌داند که اشخاص نیاز خود را بدون ایجاد اختلال در توانایی نسل‌های آینده برای

1. Bourlakis et al
2. Anwar et al
3. Choi et al
4. Karamanou & Vafeas
5. Brandt land Report

رفع نیازهای خود، برآورده می‌کنند. در یک کار نظری مرتبط، جانسن^۱ پیشنهاد کرد که پایداری در سرمایه‌گذاری شرکت به شدت به سرمایه‌گذاری مسئولیت اجتماعی مرتبط است و می‌توان آن را به عنوان سنتز بهینه‌سازی سرمایه‌گذاری متعارف و پایدار با هدف دستیابی به عملکرد برتر اجتماعی و زیست محیطی با حفظ مازاد بازده مالی در نظر گرفت. مطالعات موجود بر این باورند که مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر مثبتی بر ثروت سهامداران دارد. همچنین بن و فیشر^۲ (۲۰۱۱) در پژوهش خود به بررسی پایداری پرداختند و شواهدی ارائه کردند که نشان می‌دهد پایداری اقتصادی در مورد عملکرد مالی شرکت، به کارگیری مجموعه استراتژی‌هایی است که در مقایسه با تمرکز بر مسائل جاری شرکت همچون حداکثر نمودن سود کوتاه مدت منجر به افزایش در قیمت سهم، سود عملیاتی و سهم بازار در درازمدت می‌شود.

در دهه اخیر مسئولیت اجتماعی تحت عنوان زیر مجموعه‌ای از عملکرد پایداری به الگوی مسلط و همه‌جانبه در زمینه کنترل و هدایت شرکت‌ها مبدل گشته است، بنابراین پایداری دارای اثر بالقوه بر شرکت می‌باشد. از طرفی نیز علاقه سرمایه‌گذاران در سرمایه‌گذاری اجتماعی مسئولانه که عمدتاً توجه آن به ابعاد سه‌گانه زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی معطوف می‌باشد به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است. در پی ایجاد و افزایش الزامات قانونی در زمینه عملکرد پایداری، همچنین رشد آگاهی عمومی، بحث داغ پایداری در کشورهای توسعه یافته از طرف شرکت‌ها، دولت‌ها، جامعه و مراکز علمی پژوهشی به طور چشمگیری پیگیری می‌شود. شرکت‌های طراز اول دنیا در قبال اثرات فعالیت‌های مفید و مضر که بر جامعه و محیط زیست پیرامون دارند، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی را به عنوان بخشی از استراتژی شرکتی در راستای کسب مزیت رقابتی خود می‌دانند (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۸). فضایی که شرکت‌ها امروزه در آن فعالیت می‌کنند محیطی است در حال رشد و بسیار رقابتی و شرکت‌ها برای ادامه حیات مجبور به رقابت با عوامل متعددی در سطح ملی و بین‌المللی و بسط فعالیت‌های خود از طریق سرمایه‌گذاری جدید هستند و شرکت‌ها برای سرمایه‌گذاری احتیاج به منابع مالی دارند، اما منابع مالی و استفاده از آنها باید به خوبی تعیین شود تا شرکت بتواند از فرصت‌های رشد استفاده کند و سودآور باشد و این وظیفه مدیر مالی است که منابع تأمین مالی و نحوه استفاده از آنها را تعیین کند (لستر^۳، ۲۰۱۷).

گزارش پایداری اکنون در سطح جهانی به خوبی تثبیت شده است. بیشتر شرکت‌های بزرگ جهان گزارش پایداری را منتشر می‌کنند. گزارش پایداری برای ارائه اطلاعاتی در مورد عملکرد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی یک کسب و کار به ذینفعان طراحی شده است. با این حال، اعتبار گزارش‌های پایداری اغلب به چالش کشیده می‌شود و منتقدان شکایت می‌کنند که شرکت‌ها صرفاً مطالب بازار یابی را منتشر می‌کنند که برای ارتقای تصویر شرکت طراحی شده‌اند (هان و لولفس^۴، ۲۰۱۴؛ لیون و ماکسول^۵، ۲۰۱۱). این موضوع اهمیت گزارش‌دهی پایداری را برای هیئت مدیره افزایش می‌دهد و تجزیه و تحلیل محتوای منظم عملکرد پایداری مهم است، زیرا به ردیابی پیشرفت این موضوع که به سرعت در حال تحول است، کمک می‌کند (مانتی و توکافوندی^۶، ۲۰۱۲). از نظر تحقیقاتی که محرک‌های کیفیت عملکرد

1. Johnsen

2. Bonn & Fisher

3. Lester

4. Hahn & Lülfs

5. Lyon & Maxwell

6. Manetti & Toccafondi

پایداری را بررسی می‌کند، نیاز به توجه آکادمیک بیشتری در این زمینه وجود دارد، به‌ویژه در مورد نقشی که مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی مانند ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره در ارتقای کیفیت عملکرد پایداری بازی می‌کنند (گارسیا سانچز^۱، ۲۰۲۰). لذا در این پژوهش به بررسی تاثیر ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره بر عملکرد پایداری پرداخته شده است و این سوال مطرح می‌شود که آیا ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره بر عملکرد پایداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر گذار است؟

۲-۱. پیشینه پژوهش

علیشاهی بجستانی و خلیفه سلطانی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان "رابطه بین افشای پایداری شرکت و ریسک" به بررسی و تبیین رابطه بین افشای پایداری و ریسک در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. داده‌های مربوط به ۱۲۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفت. برای آزمون فرضیه‌ها از روش رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد بین ریسک سیستماتیک و افشای پایداری رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین ریسک کل و افشای پایداری و همچنین بین ریسک غیرسیستماتیک و افشای پایداری رابطه معناداری وجود ندارد. رسفیجانی و دهقان (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان "تاثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی با توجه به نقش میانجی پایداری شرکت" به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی با توجه به نقش میانجی پایداری شرکت در بانک‌های خصوصی ایران پرداخته اند. جامعه آماری این تحقیق را کارکنان بانک‌های خصوصی ایران تشکیل داده اند که با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده و مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت تحلیل داده‌های مورد نیاز جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق با استفاده از مدل معادلات ساختاری و نرم افزار پی ال اس انجام شد. نتایج نشان داد حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی و پایداری شرکت تاثیر گذار است. همچنین پایداری شرکت بر عملکرد مالی تاثیر گذار است. نتایج همچنین نشان داد حاکمیت شرکتی با توجه به نقش میانجی پایداری شرکت بر عملکرد مالی تاثیر گذار است. امین و صالح نژاد (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان "تاثیر عملکرد پایداری شرکتی بر ارزش افزوده اقتصادی در طی چرخه عمر شرکت" به بررسی عملکرد پایداری پرداختند. در این پژوهش تعداد ۹۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۶ مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش از تحلیل کوواریانس و رگرسیون حداقل مربعات بهره‌گیری شده است. نتایج نشان داد که سطح عملکرد پایداری در طی مراحل چرخه عمر شرکت متفاوت است و عملکرد پایداری شرکت در مرحله بلوغ چرخه عمر به اوج خود می‌رسد. از سوی دیگر عملکرد پایداری شرکتی در مراحل رشد و بلوغ اثر مثبت و معناداری بر ارزش افزوده اقتصادی دارد. عامری (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان "بررسی تاثیر ویژگی‌های هیات مدیره بر افشای گزارش پایداری شرکت‌ها" به بررسی تاثیر ویژگی‌های هیات مدیره بر افشای گزارش پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۶ می‌باشد که پس از بررسی از میان آنها تعداد ۹۵ شرکت بر اساس روش حذف سیستماتیک انتخاب شده است. این پژوهش از نظر هدف، پژوهشی کاربردی است که رویکرد قیاسی استقرایی دارد و همبستگی جزء تحلیل‌های رگرسیونی می‌باشد. نتایج آزمون فرضیه‌ها بیانگر این است که متغیرهای اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، درصد مالکیت هیات مدیره بر سطح

افشای گزارش پایداری شرکتها تأثیر معناداری دارند؛ و متغیر دانش مالی هیات مدیره بر سطح افشای گزارش پایداری تأثیر معناداری ندارد، همچنین سه متغیر کنترلی اندازه شرکت، سودآوری و اهرم مالی بر سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری دارند. هاشمی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان "تأثیر عملکرد پایداری شرکت بر مازاد بازده سهام و سودآوری" به بررسی و شناخت و ارزیابی تأثیر عملکرد پایداری بر مازاد بازده سهام و سودآوری شرکت‌های سیمان پرداختند. برای آزمون فرضیه‌ها، نمونه‌ای شامل ۱۴ شرکت به روش حذف سیستماتیک از بین شرکت‌های سیمان پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۵ انتخاب گردیده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون چند متغیره، به روش داده‌های ترکیبی استفاده گردیده است. نتایج حاصل از برآورد مدل‌های پژوهش نشان می‌دهد تأثیر عملکرد پایداری و افشاء در سطح عملکرد اجتماعی - اقتصادی شرکت بر مازاد بازده سهام معنادار و معکوس است. همچنین تأثیر عملکرد پایداری و سطح افشای عملکرد اجتماعی - اقتصادی شرکت بر روی سودآوری معنادار نمی‌باشند.

سانتانو و سومیا^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان "ترکیب هیئت مدیره، ساختار مالکیت و عملکرد شرکت" تأثیر ترکیب هیئت مدیره و ساختار مالکیت بر حسابداری و همچنین عملکرد بازار شرکت‌های هندی را با وجود برخی مقررات قانونی منحصر به فرد مربوط به مدیران مستقل و محدودیت در تمرکز مالکیت بررسی کرده‌اند. این مطالعه نمونه‌ای از ۲۶۵ شرکت غیرمالی، غیربانکی هندی را بکار گرفته است و در ابتدا از مدل‌های حداقل مربعات معمولی استفاده نموده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تمرکز مالکیت متوسط تا زیاد بین ۲۵ تا ۷۵ درصد عملکرد شرکت را بهبود می‌دهد و سطح بسیار پایین تمرکز بر عملکرد تأثیر منفی می‌گذارد. عملکرد به طور مثبت تحت تأثیر اندازه هیئت مدیره می‌باشد، اما استقلال هیئت مدیره بر عملکرد تأثیری ندارد. این مطالعه نشان می‌دهد که تمرکز سهامداری بهینه و اندازه هیئت مدیره بزرگ با مدیران داخلی به جای بکارگیری درصد بالایی از مدیران مستقل خارجی منجر به ایجاد ارزش در شرکت‌های هندی می‌شود. مالیک و همکاران^۲ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان "مسئولیت اجتماعی شرکت، مدیریت منابع انسانی سبز و عملکرد پایدار" انجام داده‌اند. هدف این پژوهش بررسی نقش واسطه‌ای رفتار شهروندی سازمانی نسبت به محیط زیست بر رابطه بین مدیریت منابع انسانی سبز، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و عملکرد پایدار است. در این تحقیق داده‌های مقطعی از ۱۵۰ شرکت جمع‌آوری شده است. نمونه پژوهش شامل مدیران منابع انسانی در شرکت‌ها است. در مجموع ۲۰۰ پرسشنامه توزیع شد اما ۱۵۰ پرسشنامه کامل دریافت و تحلیل شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی استفاده شده است. نتایج نشان داد که مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت منابع انسانی سبز بر عملکرد پایدار تأثیر معناداری دارد. همچنین نتایج به دست آمده نشان داد که رفتار شهروندی سازمانی نسبت به محیط به طور معناداری رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و شیوه‌های مدیریت منابع انسانی سبز با عملکرد پایدار را تعدیل می‌کند. نوین و همکاران^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان "هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت: شواهدی از بازارهای نوظهور آسیای شرقی" تأثیر ساختار هیئت مدیره بر ابعاد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی عملکرد پایداری شرکتی را بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های بازارهای نوظهور آسیای شرقی بین سال‌های ۲۰۱۱ و

1. Santanu & Soumya

2. Malik et al

3. Nguyen et al

۲۰۱۶ از دیدگاه تئوری های نمایندگی و ذی نفعان بررسی کردند. این پژوهش با استفاده از تعداد مشاهدات ۱۵۹۶ سال-شرکت و با استفاده از روش رگرسیون چندگانه انجام شده است. یافته های این مطالعه حاکی از این است که رابطه معناداری بین سه ویژگی هیئت مدیره (اندازه هیئت مدیره، نسبت مدیران مستقل و دوگانگی مدیرعامل) و بعد اقتصادی عملکرد پایداری وجود ندارد. اندازه هیئت مدیره و نسبت مدیران مستقل بر ابعاد زیست محیطی و اجتماعی پایداری تأثیر مثبتی دارد با این وجود، هیچ رابطه معناداری بین دوگانگی مدیرعامل و ابعاد عملکرد پایداری وجود ندارد. ناسیت^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان "حاکمیت شرکتی و هیئت مدیره: تأثیر ترکیب هیئت مدیره بر عملکرد پایداری شرکت" به بررسی اثر ترکیب هیئت مدیره بر عملکرد پایداری شرکتی در ۳۶۲ شرکت از ۴۶ کشور مختلف پرداخت. این پژوهش در بازه زمانی ۲۰۱۳-۲۰۱۶ و با استفاده از روش رگرسیون حداقل مربعات معمولی انجام شده است. نتایج پژوهش نشان داد در شرکت هایی که تنوع بیشتری در هیئت مدیره دارند و بین نقش رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل دوگانگی وجود دارد، عملکرد پایداری شرکتی بالاتر است. همچنین یافته ها نشان داد بین استقلال اعضای هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکتی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بنی خالد و همکاران^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان "تأثیر ویژگی های شرکت ها بر افشای اطلاعات اجتماعی و محیط زیست"، بر اساس روش ارنست نمونه ای از شرکت های لبنانی را طی دوره ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۲ مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از مدل آنها نشان می دهد که اندازه شرکت، نوع شرکت حسابرسی و عملکرد مالی در بورس اوراق بهادار به طور قابل توجهی با مقدار افشای اطلاعات اجتماعی و محیط زیست ارتباط دارد؛ و سودآوری شرکت، نوع صنعت و مالکیت بر عملکرد زیست محیطی و اجتماعی تأثیری ندارد.

۲-۲. فرضیه های پژوهش

با توجه به مبانی نظری فوق فرضیه های این پژوهش به شرح زیر ارائه شده است:

- فرضیه اول: بین مالکیت خانوادگی و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه دوم: بین تمرکز مالکیت و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه سوم: بین مالکیت نهادی و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه چهارم: بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه پنجم: بین استقلال هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه ششم: بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

۳. روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی است، چون به بررسی اثر ساختار مالکیت و ویژگی های هیئت مدیره بر عملکرد پایداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد و از نتایج آن برای حل مشکلات جامعه آماری استفاده می شود. این پژوهش از نظر کنترل محقق بر متغیرها غیر آزمایشی و از نوع همبستگی می باشد. همچنین از نظر سازوکار اجرا این پژوهش را می توان در زمره تحقیقات پس رویدادی به حساب آورد. در این پژوهش با استفاده از اطلاعات گذشته مربوط به شرکت های نمونه آماری، ارتباط بین متغیر عملکرد پایداری شرکت و مولفه های آن (یعنی

1. Naciti

2. BaniKhalid et al

متغیر مستقل با متغیر وابسته) مورد بررسی قرار گرفته که برای این بررسی، ارتباط تک‌تک متغیرها با عملکرد پایداری به‌طور جداگانه در نظر گرفته می‌شود. در عمل از روش معادلات رگرسیون برای ارزیابی و آزمون رابطه ساختار مالکیت و ویژگی‌های هیئت مدیره با عملکرد پایداری استفاده شده است.

۳-۱. جامعه آماری پژوهش

از آن جایی که صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران حسابرسی شده می‌باشند و دسترسی به آن‌ها نیز از طریق کتابخانه بورس و بانک‌های اطلاعاتی امکان‌پذیر است، لذا جامعه آماری این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند. در این پژوهش برای انتخاب اعضای نمونه آماری از روش حذف سامان‌مند استفاده خواهد شد. شرکت‌هایی به عنوان اعضای نمونه آماری انتخاب می‌شوند که از کلیه شرایط زیر برخوردار باشند:

- ۱- قبل از سال ۱۳۹۵ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
 - ۲- به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
 - ۳- کلیه داده‌های مورد نیاز پژوهش برای شرکت‌های مورد بررسی در دوره مورد مطالعه به‌طور کامل موجود باشد.
 - ۴- جزو شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، هلدینگ، بانک و لیزینگ نباشد.
 - ۵- در طول دوره زمانی پژوهش سال مالی خود را تغییر نداده باشند.
 - ۶- در طول دوره مورد بررسی توقف معامله بیش از سه ماه نداشته باشند.
- با توجه به محدودیت‌های اعمال شده در نهایت تعداد ۱۰۳ شرکت از جامعه آماری به‌عنوان نمونه انتخاب گردید.

۳-۲. تبیین و اندازه‌گیری متغیرها

متغیرهای این پژوهش شامل متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی است که در ادامه به توصیف آن‌ها پرداخته می‌شود.

تبیین و اندازه‌گیری متغیر وابسته

عملکرد پایداری شرکت به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. جهت امتیازدهی سنجش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از یک متغیر موهومی بین صفر و یک استفاده می‌شود به طوری که اگر افشای عملکرد پایداری به خوبی صورت گرفته باشد، ارزش یک و در غیر این صورت ارزشی صفر خواهد داشت. برای استخراج شاخص‌های افشای عملکرد پایداری و غیرمالی به گزارش فعالیت هیات مدیره شرکت‌ها اتکا می‌گردد و بر این اساس ۶۰ شاخص برای ابعاد پایداری تعریف می‌گردد (سجادی و بنایی، ۱۳۹۳).

سطح افشای عملکرد پایداری شرکت طبق پژوهش برزگر و کناری (۱۳۹۵)، با استفاده از رابطه زیر محاسبه می‌گردد:

رابطه (۱):

$$CSP = CSPECOD + CSPSD + CSPED$$

$CSPECOD$ = افشای عملکرد بعد اقتصادی = کل اقلام افشا شده بعد اقتصادی / تعداد کل اقلام قابل افشای بعد اقتصادی

$CSPSD$ = افشای عملکرد بعد اجتماعی = کل اقلام افشا شده بعد اجتماعی / تعداد کل اقلام قابل افشای بعد اجتماعی

$CSPED$ = افشای عملکرد بعد زیست محیطی = کل اقلام افشا شده بعد زیست محیطی / تعداد کل اقلام قابل افشای بعد

زیست محیطی

در روابط بالا کل ارقام افشا شده بیانگر جمع نمرات دریافتی هر شرکت بر اساس شاخص‌های سه بخش فوق و تعداد کل ارقام قابل افشا بیانگر جمع نمرات قابل دریافت شرکت‌ها است. شاخص‌های هر بخش دارای وزن‌های یکسانی هستند. بر این اساس، جمع نمرات قابل دریافت (مخرج کسر) برابر با ۶۰ است. به عبارتی حداکثر نمره افشای دریافتی شرکت‌ها برابر ۶۰ است و چنانچه بیش از نصف باشد، سطح افشا نزدیک به عدد یک و مناسب بوده است و در غیر این صورت نزدیک به صفر و افشاء نمره ضعیف می‌گیرد.

تبیین و اندازه‌گیری متغیرهای مستقل

مالکیت خانوادگی: برای محاسبه درصد مالکیت خانوادگی شرکت‌ها تعداد سهام مالکیت خانوادگی بر کل تعداد سهام عادی شرکت در پایان سال تقسیم می‌شود.

تمرکز مالکیت: برای محاسبه تمرکز مالکیت شرکت‌ها تعداد سهام سهامداران بالای ۵ درصد بر کل تعداد سهام عادی شرکت در پایان سال تقسیم می‌شود.

مالکیت نهادی: برای محاسبه درصد مالکیت نهادی شرکت‌ها تعداد سهام مالکیت نهادی بر کل تعداد سهام عادی شرکت در پایان سال تقسیم می‌شود.

اندازه هیئت مدیره: برابر است با تعداد اعضای هیئت مدیره در هر یک از سنوات پژوهش.

استقلال هیئت مدیره: از نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره به تعداد اعضای هیئت مدیره اندازه‌گیری شده است.

دوگانگی وظایف مدیرعامل: اگر یک شخص واحد دارای دو سمت رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل باشد عدد یک در غیر این صورت از عدد صفر استفاده شده است.

تبیین و اندازه‌گیری متغیرهای کنترلی

عملکرد مالی شرکت: برای اندازه‌گیری عملکرد مالی شرکت از معیار نسبت کیوتوبین استفاده شده است. نسبت کیوتوبین برابر است با مجموع کل بدهی‌ها و ارزش بازار سهام تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی‌ها.

اهرم مالی: این متغیر از طریق تقسیم کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها اندازه‌گیری شده است.

اندازه شرکت: این متغیر از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی شرکت اندازه‌گیری شده است.

۳-۳. طرح آزمون فرضیه‌ها

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیون زیر استفاده شده است. در این مدل‌ها در صورتیکه ضریب متغیر مستقل معنادار باشد، فرضیه پژوهش رد نمی‌شود. این مدل‌ها به روش رگرسیون لاجیت برازش شده‌اند:

مدل (۱):

$$CSP_{it} = \beta_0 + \beta_1 FMOWN_{it} + \beta_2 TobinsQ_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۲):

$$CSP_{it} = \beta_0 + \beta_1 COWN_{it} + \beta_2 TobinsQ_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۳):

$$CSP_{it} = \beta_0 + \beta_1 IOWN_{it} + \beta_2 TobinsQ_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۴):

$$CSP_{it} = \beta_0 + \beta_1 BSIZE_{it} + \beta_2 TobinsQ_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۵):

$$CSP_{it} = \beta_0 + \beta_1 BIND_{it} + \beta_2 TobinsQ_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۶):

$$CSP_{it} = \beta_0 + \beta_1 CDUAL_{it} + \beta_2 TobinsQ_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن:

CSP_{it} : عملکرد پایداری شرکت i در سال t ; $FMOWN_{it}$: مالکیت خانوادگی شرکت i در سال t ; $COWN_{it}$: تمرکز مالکیت شرکت i در سال t ; $IOWN_{it}$: مالکیت نهادی شرکت i در سال t ; $BSIZE_{it}$: اندازه هیئت مدیره شرکت i در سال t ; $BIND_{it}$: استقلال هیئت مدیره شرکت i در سال t ; $CDUAL_{it}$: دوگانگی وظایف مدیرعامل شرکت i در سال t ; $TobinsQ_{it}$: عملکرد مالی شرکت i در سال t ; LEV_{it} : اهرم مالی شرکت i در سال t و $SIZE_{it}$: اندازه شرکت i در سال t است.

۴. یافته‌های پژوهش

فرضیه‌ها با استفاده از مدل رگرسیونی لاجیت آزمون می‌شوند، در این مدل‌های رگرسیونی با توجه به مقادیر احتمال نسبت به رد یا تأیید فرضیه صفر تصمیم گرفته می‌شود. اگر احتمال کمتر از سطح معنی داری ۰/۰۵ باشد فرض صفر رد، در غیر این صورت فرض صفر پذیرفته می‌شود.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول (۱) ارائه شده است:

جدول ۱. تخمین نهایی فرضیه اول پژوهش

متغیر وابسته: عملکرد پایداری				
متغیر مستقل: مالکیت خانوادگی				
متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	سطح معناداری
مالکیت خانوادگی	۰/۹۷۰۶۹۸۱	۰/۲۴۲۴۳۱۱	۴/۰۰	۰/۰۰۰
عملکرد شرکت	-۰/۰۰۰۰۷۵۶	۰/۰۰۰۰۳۳۸	-۲/۲۴	۰/۰۲۵
اهرم مالی	-۰/۹۸۴۱۶۷۷	۰/۴۶۶۴۹۶۶	-۲/۱۱	۰/۰۳۵
اندازه شرکت	۰/۱۵۰۵۶۵۴	۰/۰۷۳۲۳۶۶	۲/۰۶	۰/۰۴۰
عرض از مبدأ	-۱/۸۳۶۹۲۳	۱/۱۵۶۳۵۲	-۱/۵۹	۰/۱۱۲
آماره نسبت راستنمایی	۲۹/۲۳	ضریب تعیین مک فادان	۰/۰۴۳۵	
احتمال راستنمایی	(۰/۰۰۰۰)			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

معناداری آماره راستنمایی در سطح ۱ درصد، نشان دهنده معنادار بودن مدل است، از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می‌باشد. در جدول ۱ مشاهده می‌شود که سطح معناداری متغیر مالکیت خانوادگی کمتر از ۵ درصد است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بین مالکیت خانوادگی و عملکرد پایداری رابطه معناداری وجود دارد؛ به عبارت دیگر، وجود مالکان خانوادگی در پیاده سازی عملکرد پایدار موفق بوده‌اند.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول (۲) ارائه شده است:

جدول ۲. تخمین نهایی فرضیه دوم پژوهش

متغیر وابسته: عملکرد پایداری				
متغیر مستقل: تمرکز مالکیت				
متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	سطح معناداری
تمرکز مالکیت	۰/۱۵۶۸۲۶۳	۰/۴۸۳۶۷۳۳	۰/۳۲	۰/۷۴۶
عملکرد شرکت	-۰/۰۰۰۰۶۶۶	۰/۰۰۰۰۳۲۹	-۰/۲۴	۰/۰۴۳
اهرم مالی	-۱/۳۱۱۳۹۴	۰/۴۶۲۱۰۲۱	-۲/۸۴	۰/۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۰۸۹۶۸۹۵	۰/۰۷۰۷۱۲۶	۱/۲۷	۰/۲۰۵
عرض از مبدأ	-۰/۶۰۹۷۳۳۸	۱/۱۱۲۲۷۹	-۰/۵۵	۰/۵۸۴
آماره نسبت راستنمایی	۲۹/۲۳	ضریب تعیین مک فادان	۰/۰۴۳۵	
احتمال راستنمایی	(۰/۰۰۰۰)			

منبع: یافته های پژوهشگر

معناداری آماره راستنمایی در سطح ۱ درصد، نشان دهنده معنادار بودن مدل است، از این رو می توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می باشد. در جدول ۲ مشاهده می شود که سطح معناداری متغیر تمرکز مالکیت بیشتر از ۵ درصد است، بنابراین می توان نتیجه گرفت بین تمرکز مالکیت با عملکرد پایداری رابطه معناداری وجود ندارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول (۳) ارائه شده است:

جدول ۳. تخمین نهایی فرضیه سوم پژوهش

متغیر وابسته: عملکرد پایداری				
متغیر مستقل: تمرکز مالکیت				
متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	سطح معناداری
مالکیت نهادی	-۰/۶۷۲۴۶۴	۰/۴۹۷۳۶۷۸	-۱/۳۵	۰/۱۷۶
عملکرد شرکت	-۰/۰۰۰۰۷۱۷	۰/۰۰۰۰۳۳۴	-۲/۱۵	۰/۰۳۲
اهرم مالی	-۱/۲۳۴۷۸۴	۰/۴۶۴۰۷۶۲	-۲/۶۶	۰/۰۰۸
اندازه شرکت	۰/۰۹۵۹۹۹۵	۰/۰۷۱۰۷۰۷	۱/۳۵	۰/۱۷۷
عرض از مبدأ	-۰/۲۴۳۸۵۵۹	۱/۱۲۱۲۰۲	-۰/۲۲	۰/۸۲۸
آماره نسبت راستنمایی	۱۳/۹۱	ضریب تعیین مک فادان	۰/۰۲۰۹	
احتمال راستنمایی	(۰/۰۰۷۶)			

منبع: یافته های پژوهشگر

معناداری آماره راستنمایی در سطح ۱ درصد، نشان دهنده معنادار بودن مدل است، از این رو می توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می باشد. در جدول ۳ مشاهده می شود که سطح معناداری متغیر مالکیت نهادی بیشتر از ۵ درصد است، بنابراین می توان نتیجه گرفت بین مالکیت نهادی و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول (۴) ارائه شده است:

جدول ۴. تخمین نهایی فرضیه چهارم پژوهش

متغیر وابسته: عملکرد پایداری				
متغیر مستقل: اندازه هیئت مدیره				
متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	سطح معناداری
اندازه هیئت مدیره	-۰/۴۷۵۱۹۳۱	۰/۴۳۰۵۸۷۹	۱/۱۰	۰/۲۷۰
عملکرد شرکت	-۰/۰۰۰۰۶۸	۰/۰۰۰۰۳۳	-۲/۰۶	۰/۰۴۰
اهرم مالی	-۱/۲۶۶۱۶۵	۰/۴۵۸۴۹۸۱	-۲/۷۶	۰/۰۰۶
اندازه شرکت	۰/۰۹۰۴۵۸۵	۰/۰۷۰۲۲۹۷	۱/۲۹	۰/۱۹۸
عرض از مبدأ	-۲/۹۸۰۳۲۱	۲/۴۲۹۴۶۴	-۱/۲۳	۰/۲۲۰
آماره نسبت راستنمایی	۱۳/۶۳	ضریب تعیین مک فادان	۰/۰۲۰۳	
احتمال راستنمایی	(۰/۰۰۸۶)			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

معناداری آماره راستنمایی در سطح ۱ درصد، نشان دهنده معنادار بودن مدل است، از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می‌باشد. در جدول ۴ مشاهده می‌شود که سطح معناداری متغیر اندازه هیئت مدیره بیشتر از ۵ درصد است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول (۵) ارائه شده است:

جدول ۵. تخمین نهایی فرضیه پنجم پژوهش

متغیر وابسته: عملکرد پایداری				
متغیر مستقل: نسبت اعضای مستقل هیئت مدیره				
متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	سطح معناداری
استقلال هیئت مدیره	۱/۶۲۶۹۱۲	۰/۵۲۶۷۲۶۵	۳/۰۹	۰/۰۰۲
عملکرد شرکت	-۰/۰۰۰۰۷۱۱	۰/۰۰۰۰۳۳۶	-۲/۱۲	۰/۰۳۴
اهرم مالی	-۱/۱۲۸۶۰۲	۰/۴۶۴۷۰۴۲	-۲/۴۳	۰/۰۱۵
اندازه شرکت	۰/۱۰۱۰۸۷۶	۰/۰۷۰۸۸۵۷	۱/۴۳	۰/۱۵۴
عرض از مبدأ	-۱/۸۶۷۶۴۳	۱/۱۷۹۰۹۴	-۱/۵۸	۰/۱۱۳
آماره نسبت راستنمایی	۲۲/۲۶	ضریب تعیین مک فادان	۰/۰۳۳۱	
احتمال راستنمایی	(۰/۰۰۰۲)			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

معناداری آماره راستنمایی در سطح ۱ درصد، نشان دهنده معنادار بودن مدل است، از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می‌باشد. در جدول ۵ مشاهده می‌شود که سطح معناداری متغیر استقلال هیئت مدیره کمتر از ۵ درصد است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد. به دلیل اینکه این ارتباط مثبت است می‌توان نتیجه گرفت با استقلال بیشتر اعضای هیئت مدیره عملکرد پایداری شرکت افزایش خواهد یافت.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول (۶) ارائه شده است:

جدول ۶. تخمین نهایی فرضیه ششم پژوهش

متغیر وابسته: عملکرد پایداری				
متغیر مستقل: دوگانگی مدیرعامل				
متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	سطح معناداری
دوگانگی مدیرعامل	-۰/۰۰۹۸۹۲۱	۰/۲۱۰۳۴۱۸	۰/۰۵	۰/۹۶۲
عملکرد شرکت	-۰/۰۰۰۰۶۹۵	۰/۰۰۰۰۳۳۱	-۲/۱۰	۰/۰۳۶
اهرم مالی	-۱/۳۲۳۲۶۸	۰/۴۶۱۵۷۰۹	-۲/۸۷	۰/۰۰۴
اندازه شرکت	۰/۰۹۳۰۱۵۸	۰/۷۰۲۳۸۶	۱/۳۲	۰/۱۸۵
عرض از مبدأ	-۰/۵۹۴۷۶۳۶	۱/۰۹۲۰۷۳	-۰/۵۴	۰/۵۸۶
آماره نسبت راستنمایی	۱۲/۴۵	ضریب تعیین مک فادان	۰/۰۱۸۵	
احتمال راستنمایی	(۰/۰۱۴۳)			

منبع: یافته های پژوهشگر

معناداری آماره راستنمایی در سطح ۵ درصد، نشان دهنده معنادار بودن مدل است، از این رو می توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می باشد. در جدول ۶ مشاهده می شود که سطح معناداری متغیر دوگانگی مدیرعامل بیشتر از ۵ درصد است، بنابراین می توان نتیجه گرفت بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

۵. بحث و نتیجه گیری

نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد که بین مالکیت خانوادگی و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد. با افزایش فشار از طرف جامعه برای برخورداری از یک نگرش و رفتار مسئولانه تر به یک معمای جدید برای اتخاذ تصمیم با روش متداول با نگرش صرف اقتصادی در راستای حداکثر سازی سود و ارزش و برآورده ساختن نیازهای ذنفعان تبدیل گردیده است. امروزه، انتظارات ذینفعان از واحدهای تجاری در راستای جامعه افزایش یافته است و رفتار شرکت ها در جامعه نیز به دنبال افزایش تقاضا برای شفافیت و پاسخگویی هم درباره عملیات شرکت و هم اثرات این عملیات بر جامعه در حال توسعه است و شرکت ها به طور اختیاری یا الزامی گزارش های خود را در خصوص عملکردشان در ابعاد اجتماعی، اخلاقی و محیطی تحت عناوین مختلفی منتشر می کنند و روند این مقوله گزارشگری روزبه روز در حال افزایش می باشد. اعتقاد بر این است که مسئولیت اجتماعی شرکت ها، توان بهبود کیفیت، عدالت اجتماعی، شفافیت و پاسخگویی را در سازمان های تجاری دارد. شرکت ها، واکنش های مختلفی در جهت پاسخگویی به تقاضاهای جدید دارند به گونه ای که برخی شرکت ها فرهنگ خود را تغییر داده و در نظر گرفتن مسئولیت اجتماعی شرکت ها را به عنوان هسته اصلی فعالیت های تجاریشان پذیرفته اند. نتایج این پژوهش نشان می دهد این رویه در شرکت هایی که دارای ساختار مالکیتی هستند بسیار مشهود است. چرا که نتایج این پژوهش رابطه مثبت بین مالکان خانوادگی و عملکرد پایداری را اثبات نموده و نشان داد که هر چقدر شرکت ها دارای ساختار مالکیت خانوادگی بیشتری باشند عملکرد پایداری شرکت و به تبع مسئولیت اجتماعی بهتری را به مرحله اجرا درآورده اند.

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد بین تمرکز مالکیت و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. از سویی دیگر رقابت روزافزون بنگاه های اقتصادی دست یابی به سود را محدود و احتمال ورشکستگی را افزایش داده است. بدین

ترتیب تصمیم‌گیری مالی نسبت به گذشته راهبردی‌تر شده است. برخی پژوهشگران معتقدند که هر چه بیشتر مالکان متمرکز در شرکت وجود داشته باشد، عدم اطمینان افراد برون‌سازمانی و همچنین عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر خواهد بود. افزون بر این، بر طبق دیدگاه کلاسیک، تنها مسئولیت اجتماعی مدیریت عبارت است از حداکثر سازی سود. مشهورترین طرفدار این دیدگاه فریدمن است که معتقد بود هر سازمان تجاری فقط و فقط دارای یک مسئولیت اجتماعی است که عبارت است از استفاده از منابع و به‌کارگیری آن‌ها در فعالیت‌هایی که جهت افزایش سود و ثروت سهام‌داران طراحی شده‌اند. از نظر فریدمن اصول اخلاقی و مسئولیت اجتماعی شرکت عبارت است از افزایش سود، رعایت قوانین رقابت آزاد، بدون تقلب و فریب دیگران. پیروان این دیدگاه معتقدند که هر زمان مدیریت تصمیم بگیرد تا منابع سازمان را برای رفاه جامعه خرج کند هزینه اضافی به شرکت تحمیل خواهد کرد. این هزینه‌ها در نهایت یا به واسطه افزایش قیمت کالاها و خدمات به مشتریان منتقل می‌شود و یا به واسطه کاهش سود سهام به سهام‌داران آسیب خواهد رسانید. مطابق این دیدگاه می‌شود اذعان داشت که شرکت‌ها هیچ تمایلی برای عملکرد پایداری شرکت نخواهند داشت، این دیدگاه نتایج و یافته‌های این پژوهش را تایید می‌کند.

نتایج آزمون فرضیه سوم نشان داد بین مالکیت نهادی و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. طبق دیدگاه کلاسیک و به اعتقاد فریدمن هر سازمان تجاری فقط و فقط دارای یک مسئولیت اجتماعی است که عبارت است از استفاده از منابع و به‌کارگیری آن‌ها در فعالیت‌هایی که جهت افزایش سود و ثروت سهام‌داران طراحی شده‌اند. پیروان این دیدگاه معتقدند که هر زمان مدیریت تصمیم بگیرد تا منابع سازمان را برای رفاه جامعه خرج کند هزینه اضافی به شرکت تحمیل خواهد کرد. این هزینه‌ها در نهایت یا به واسطه افزایش قیمت کالاها و خدمات به مشتریان منتقل می‌شود و یا به واسطه کاهش سود سهام به سهام‌داران آسیب خواهد رسانید. مطابق این دیدگاه می‌شود اذعان داشت که شرکت‌ها هیچ تمایلی برای عملکرد پایداری شرکت نخواهند داشت. نتایج این فرضیه منطبق بر این تئوری است و نشان می‌دهد که با وجود مالکان نهادی در ساختار مالکیت شرکت‌ها، عملکرد پایداری شرکت یا همان مسئولیت اجتماعی شرکت هیچ تغییری نخواهد داشت و این موضوع بدین معنا است که شرکت‌های با مالکان نهادی به هیچ عنوان توجهی به مسئولیت اجتماعی و عملکرد پایداری شرکت ندارد.

نتایج آزمون فرضیه چهارم نشان داد بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. مساله اصلی در این فرضیه، مسئولیت اجتماعی شرکت یا همان عملکرد پایداری شرکت است که با نام فرآیند ایجاد ثروت، ارتقاء مزیت رقابتی شرکت و حداکثر کردن ارزش از ثروت ایجاد شده برای جامعه است که به طور کلی تعهد و توجه کسب‌وکار به کیفیت زندگی کارکنان، مشتریان، جامعه محلی و کل جامعه را به عنوان ذینفعان خود شناخته و تلاش نموده تا به تمامی ذینفعان پاسخگو باشد. یکی از متغیرهای مورد بررسی در ارتباط با عملکرد پایداری شرکت اندازه هیئت مدیره است که جزء ویژگی‌های هیئت مدیره دسته‌بندی شده و در این پژوهش از آن به عنوان متغیر مستقل استفاده شده است، یافته‌های این فرضیه نشان داد که هیچ گونه ارتباطی بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت وجود ندارد. بدین معنا که اگر اندازه هیئت مدیره شرکت‌ها بزرگ باشد روند عملکرد پایداری شرکت تغییری نخواهد داشت. چرا که نتایج این پژوهش تایید کرد که هیچ گونه ارتباطی بین بزرگی اندازه هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت وجود ندارد.

نتایج آزمون فرضیه پنجم نشان داد بین استقلال هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود دارد. در دیدگاه دیگر که طرفداران آن متعقد به رویکرد اقتصادی/ اجتماعی هستند، مسئولیت اجتماعی را چیزی فراتر از حداکثر سازی سود در نظر گرفته می گیرند که شامل حفاظت از رفاه جامعه و بهبود آن هست. این دیدگاه بر این اعتقاد استوار است که سازمان ها موجودیت های مستقل ندارند، تنها مسئولیت آن ها در قبال سهام داران نیست و آن ها مسئولیت هایی نیز در قبال جامعه دارند؛ زیرا این جامعه است که به آن ها، به واسطه قوانین و مقررات اجازه شکل گیری داده است و از طریق خرید کالاها و خدماتشان، از آن ها حمایت می کند. نتایج و یافته های این فرضیه با این دیدگاه مطابقت دارد. چرا که نتایج و یافته های این فرضیه نشان داد بین استقلال هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکت رابطه مستقیمی وجود دارد بدین صورت که با افزایش استقلال هیئت مدیره می توان انتظار داشت روند عملکرد پایداری شرکت افزایش یابد؛ به عبارت دیگر با افزایش مدیران غیرموظف در هیئت مدیره عملکرد پایداری شرکت و به تبع ایفای مسئولیت اجتماعی شرکت بهبود خواهد یافت.

نتایج آزمون فرضیه ششم نشان داد بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد پایداری شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. در این فرضیه به بررسی ارتباط بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد پایداری شرکت پرداخته شده است. نتایج نشان داد که هیچ گونه ارتباطی بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد پایداری شرکت وجود ندارد. لذا، این گونه تفسیر می شود که اگر مدیرعامل رئیس هیئت مدیره و یا نائب رئیس هیئت مدیره باشد و یا نباشد تفاوتی در روند فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت نخواهد داشت زیرا نتایج این پژوهش اثری از تاثیر دوگانگی مدیرعامل و عملکرد پایداری شرکت را نشان نداده است. بدین جهت، دوگانگی مدیرعامل مولفه ای اساسی و کارا در جهت افزایش عملکرد پایداری شرکت نبوده است. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه شده است:

۱. بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش پیشنهاد می گردد که سرمایه گذاران و تحلیلگران و به طور تمامی ذینفعان در شرکت هایی سرمایه گذاری نمایند که دارای مالکان خانوادگی هستند؛ زیرا نتایج این پژوهش نشان داد در شرکت های خانوادگی به فعالیت های مسئولیت اجتماعی اهمیت داده می شود و این گونه شرکت ها از عملکرد پایداری شرکت دور نبوده و به فعالیت های مسئولیت اجتماعی مبادرت می ورزند.

۲. بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم پژوهش توصیه می گردد که سرمایه گذاران، سهامداران، سازمان محیط زیست، محققان و به طور تمامی ذینفعان نسبت به اطلاعاتی همچون استقلال هیئت مدیره برای اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری حساس باشند و از این گونه اطلاعات استفاده بیشتری نمایند. دلیل این پیشنهاد وجود ارتباط مثبت بین استقلال مدیران و عملکرد پایداری شرکت است. نتایج این پژوهش مبنی بر این است شرکت هایی که هیئت مدیره ی آن از استقلال بیشتری برخوردار است از فعالیت های مسئولیت اجتماعی غافل نیستند و اتفاقاً با استقلال بیشتر هیئت مدیره افشاء این گونه فعالیت ها روندی افزایشی خواهد داشت.

۳. بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم، سوم، چهارم، ششم پژوهش می توان توصیه کرد که سرمایه گذاران، سهامداران، محققان، اساتید و سایر ذینفعان از اطلاعات تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، اندازه هیئت مدیره و دوگانگی مدیرعامل برای تاثیرگذاری و افزایش عملکرد پایداری شرکت با احتیاط استفاده گردد، زیرا یافته های این پژوهش مبنی بر این است که هیچی گونه ارتباطی بین تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، اندازه هیئت مدیره و دوگانگی مدیرعامل و

عملکرد پایداری شرکت وجود ندارد. در نتیجه، برای استفاده از اطلاعات این متغیرها باید جانب احتیاط در نظر گرفته شود.

۶. منابع و مآخذ

۱. امین، وحید و صالح نژاد، سید حسن. (۱۳۹۹). تأثیر عملکرد پایداری شرکت بر ارزش افزوده اقتصادی در طی چرخه عمر شرکت، *دانش حسابداری مالی*، دوره ۷، شماره ۲، ۱-۳۰.
۲. برزگر، قدرت الله و غواصی کناری، محمد. (۱۳۹۵). مطالعه رابطه سطح افشای مسئولیت اجتماعی و سیاست تقسیم سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *مجله دانش حسابداری*، دوره ۷، شماره ۲۴، ۱۵۵-۱۸۰.
۳. رحیمیان، نظام الدین؛ بابایی، فاطمه و جهانگیری، حسین. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین معیارهای ارزیابی عملکرد و ارزش شرکت. *پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی*، دوره ۵، شماره ۸، ۵۱-۷۲.
۴. رسفجانی، سعید و دهقان، عبدالمجید. (۱۴۰۰). تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی با توجه به نقش میانجی پایداری شرکت (مورد مطالعه: بانک‌های خصوصی کشور)، *فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار*، دوره ۱۲، شماره ۴۷، ۱۸۸-۲۰۹.
۵. سجادی، سید حسین و بنایی قدیم، رحیم (۱۳۹۳). سیستم و شاخص‌های مدیریت عملکرد پایدار، *پژوهش حسابداری*، دوره چهارم، شماره ۳، ۶۹-۸۲.
۶. عامری، حسین. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر ویژگی‌های هیات مدیره بر افشای گزارش پایداری شرکت‌ها، *نشریه علمی حسابداری و منافع اجتماعی*، دوره ۹، شماره ۳، ۱۸۵-۲۰۲.
۷. علیشاهی بجستانی، مهدیه و خلیفه سلطانی، سیداحمد. (۱۴۰۱). رابطه بین افشای پایداری شرکت و ریسک. *نشریه مطالعات حسابداری و حسابرسی*، مقالات آماده انتشار، پذیرفته شده انتشار آنلاین از تاریخ ۱ خرداد ۱۴۰۱.
۸. هاشمی، سیدعباس؛ قاسمی، محمدرضا و رفیعی شهرکی، احمدرضا. (۱۳۹۸). تأثیر عملکرد پایداری شرکت بر مازاد بازده سهام و سودآوری، *پژوهش حسابداری و حسابرسی*، دوره ۹، شماره ۲، ۱۲۵-۱۴۴.
9. Anwar, N.; Mahmood, N.H.N.; Yusliza, M.Y.; Ramayah, T.; Faezah, J.N.; Khalid, W. (2020). Green Human Resource Management for organisational citizenship behaviour towards the environment and environmental performance on a university campus. *J. Clean. Prod.* 256, 120401
10. BaniKhalid, K., Kouhy, R., and Aminu, h. (2017). The Impact of Corporate Characteristics on Social and Environmental Disclosure. *Journal of Accounting and Auditing*.
11. Bonn, I., and Fisher, J. (2011). Sustainability the missing ingredient in strategy. *Journal of Business Strategy*, (1)32, 9-81.
12. Bourlakis, M., Maglaras, G., Aktas, E. & Gallear, D. (2014). Firm size and sustainable performance in food supply chains: Insights from Greek SMEs. *International Journal Production Economics*, 152, 112-130.
13. Choi, B.B., Lee, D., & Psaros, J. (2013). An Analysis of Australian Company Carbon Emission Disclosures. *Pacific Accounting Review*, 25 (1), 58-79.
14. García-Sánchez, I. M. (2020). Drivers of the CSR report assurance quality: Credibility and consistency for stakeholder engagement. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(6), 2530-2547.

15. Hahn, R., & Lülfs, R. (2014). Legitimizing negative aspects in GRI-oriented sustainability reporting: A qualitative analysis of corporate disclosure strategies. *Journal of Business Ethics*, 123(3), 401-420.
16. Karamanou, I. & Vafeas, N. (2005). The Association between Corporate Boards, Audit Committees, and Management Earnings Forecasts: An Empirical Analysis. *Journal of Accounting Research*, 43 (3), 453-486.
17. Lyon, T. P., & Maxwell, J. W. (2011). Greenwash: Corporate environmental disclosure under threat of audit. *Journal of Economics and Management Strategy*, 20(1), 3-41.
18. Lester, M, A(2017)." Debt Structure, Agency cost and Firm Size", *Journal of Finance*, 1, 541-543.
19. Malik, S.Y.; Hayat Mughal, Y.; Azam, T.; Cao, Y.;WAN, Z.; ZHU, H.; Thurasamy, R. (2021). Corporate Social Responsibility, Green Human Resources Management, and Sustainable Performance: Is Organizational Citizenship Behavior towards Environment the Missing Link?. *Sustainability*, 13, 1-24.
20. Manetti, G., & Toccafondi, S. (2012). The role of stakeholders in sustainability reporting assurance. *Journal of Business Ethics*, 107(3), 363-377.
21. Naciti, V. (2019). Corporate governance and board of directors: the effect of a board composition on firm sustainability performance. *Journal of Cleaner Production*, 237, 1-18.
22. Nguyen, L.T., Doan, A.N., Frömmel, M. (2020). Boards of directors and corporate sustainability performance: Evidence from the emerging East Asian markets. *International Journal of Disclosure and Governance*, 1-11.
23. Santanu K. Ganguli & Soumya Guha Deb. (2021). Board composition, ownership structure and firm performance: New Indian evidence, *International Journal of Disclosure and Governance* 18, 256-268.

The Impact of Ownership Structure and Characteristics of the Board of Directors on Stability Performance in Companies Listed on the Tehran Stock Exchange

Hamidreza Bozorgi ^{*1}
Maryam Emami Meybodi ²

Date of Receipt: 2022/05/07 Date of Issue: 2022/09/14

Abstract

The tax central role of sustainability performance in today's world is not hidden from anyone, one of the most important needs of any organization is to provide financial resources needed for sustainability and survival and continuity of activity. Therefore, the discussion of sustainability as a new and influential topic has attracted the attention of researchers and is always one of the most important and controversial topics in management research. The characteristics of the board of directors are an important indicator for measuring the ownership structure and are of great importance in the analysis of social responsibility and non-financial performance. Therefore, the purpose of this research is to investigate the impact of ownership structure and board of directors' characteristics on sustainability performance in companies listed on the Tehran Stock Exchange. In line with the purpose of the research, using the method of systematic elimination, a sample of 103 companies was selected from among the companies admitted to the Tehran Stock Exchange between 2015 and 2019. Logit regression models were used to analyze data and test hypotheses. The results of the research showed that there is a significant positive relationship between family ownership and the company's sustainability performance. Also, the results showed that there is a positive and significant relationship between the independence of the board of directors and the sustainability performance of the company. Other results showed that there is no significant relationship between ownership concentration, institutional ownership, board size and CEO duality with the firm's sustainability performance.

Keywords

Ownership Structure, Characteristics of the Board of Directors, Stability Performance.

1. Master's Student, Department of Accounting, ShahinShahr Branch, Islamic Azad University, ShahinShahr, Iran. (hbozorgy55@gmail.com).

2. Assistant Professor, Department of Accounting, Shahinshahr Branch, Islamic Azad University, Shahinshahr, Iran. (m.emami@shaiau.ac.ir)